

Ordning och reda

Slutreplik till Rolf Torstendahl

HÅKAN SALWÉN* *Stockholms universitet*

Mitt svar till Torstendahl innehåller tre delar: först en ursäkt, sedan en kommentar till oredlighetsbegreppet och därefter några kommentarer rörande ambitionen med mitt inlägg "Dålig moral eller dålig vetenskap eller varken det ena eller det andra?" i *Historisk tidskrift* 134:2 (2014).

I sitt tidigare inlägg "Metod och forskningsmoral" skriver Torstendahl att det finns två sorters forskningsnormer:¹ å ena sidan intellektuella, å andra sidan forskningsmoraliska. I samma text använder han sig också av uttrycket "vetenskapsmoralen" för att beteckna normer av det andra slaget. I mitt inlägg skrev jag att jag avsåg att tolka Torstendahl som att han använde uttrycken "forskningsnormer", "vetenskapsmoral" och "forskningsmoral" som synonymer. Jag förstår till fullo att Torstendahl är förbluffad och irriterad över detta. Det är en orimlig tolkning. Tyvärr är det ett rent skrivfel från min sida, en pinsam kvarleva från en tidigare version av mitt inlägg. Jag ber Torstendahl och läsarna av *Historisk tidskrift* om ursäkt för detta. Poängen att Larsson missförstår Torstendahls begreppsbildning berörs dock inte av detta.²

Låt oss övergå till vetenskaplig oredlighet. Det finns tyvärr inte någon allmänt vedertagen definition av "vetenskaplig oredlighet" (eller motsvarande engelska uttryck, *scientific misconduct* eller *scientific fraud*).

* Fil. dr och forskare i praktisk filosofi

1. *Historisk tidskrift* 132:1 (2012) s. 65–74.

2. Det faktum att det är många beteckningar i omlopp kan kanske vara en del av förklaringen till missförstånd av det slaget. I sin replik till mig skriver Torstendahl att han konstaterar att "det finns två slags vetenskapsnormer, forskningsnormer (kunskapsteoretiska normer) och vetenskapsmoraliska normer, och att Larsson enligt mitt förmenande bryter mot båda"; Rolf Torstendahl, "Moral, kunskapsteori och förnumstigheter", *Historisk tidskrift* 134:4 (2014) s. 677–679. Nu har uttrycket "forskningsnormer" fått en annan, snävare, innebörd än i "Metod och forskningsmoral".

Det råder dock en tämligen bred enighet bland dem som ägnat sig åt definitionsproblematiken att den som betar sig oredligt har en avsikt att föra forskarkollegor, allmänheten eller anslagsgivare bakom ljuset.³ Med den karakteristiken kan en forskare bete sig oredligt bara om han eller hon har en sådan avsikt. Det är, vilket jag påpekat och vilket Torstendahl håller med om, ibland svårt att avgöra vilken avsikt en person haft. Det hade varit intressant att få veta vad Torstendahl drar för slutsatser av det. Anser han att oredlighet inte ska förstås i termer av avsikter? Menar Torstendahl att en forskare kan bete sig oredligt även om han eller hon saknar relevant avsikt? Vilken definition använder sig Torstendahl av i så fall och vilka syften ska en sådan definition tjäna? Det kan väl knappast räcka att man av misstag eller slarv bryter mot historievetenskapliga metodregler?

Syftet med mitt debattinlägg var inte att ta ställning i sak, vilket Torstendahl tycks anse. Han påpekar i sin replik till mig att han och fakultetsopponent Mats Persson har olika uppfattningar om hur Larsson tillämpar historievetenskapliga normer. Det har Torstendahl säkert rätt i. Han har dock fel om han tar det som intäkt för att jag därmed tillbakavisar Torstendahls uppfattning. Det gör jag inte. Vem som har rätt, Torstendahl eller Persson, är jag inte personen att svara på. Den frågan överlåter jag åt historiker att resonera kring.

Torstendahl skriver vidare: "I fråga om forskningsmoralen tycks Salwén mena att Larssons påståenden om vad 'Torstendahl menar' utan hänvisningar till någon text av mig är moraliskt oförvitliga, om Larsson själv tycker så."⁴ Det är inget jag skriver i mitt inlägg och, förstås, inte heller något som jag menar. Jag tar inte heller ställning till huruvida Larsson har gjort sig skyldig till några forskningsetiska övertramp eller om han brutit mot några vetenskapsteoretiska riktlinjer. Mina resonemang därom är villkorade. Under vissa antaganden är det rimligt att hävda att Larsson brutit mot allahanda normer, under andra antaganden är det inte det. Genom att lyfta fram och problematisera sådana antaganden har jag velat tydliggöra att ett meningsutbyte som det mellan Torstendahl och Larsson är mer komplext än vad det initialt verkar. Hur rimliga dessa antaganden är överlåter jag åter igen åt historiker att

3. För en gedigen genomgång, se David B. Resnik, "Misconduct versus Honest Error and Scientific Disagreement", *Accountability in Research*, 19:1 (2012) s. 57–63.

4. Torstendahl (2014) s. 678–679.

avgöra. Det handlar inte om ointresse från min sida, utan snarare om brist på tillräcklig kunskap om det omfattande forskningsfält som är Larssons, Perssons och Torstendahls.

Huruvida påpekanden av detta slag är förnumstiga eller ej avstår jag från att kommentera. Jag förstår dock inte hur Torstendahl kommer fram till att jag skulle vara ointresserad av den historiska kunskapens teori utan hänvisningar till någon text av *mig*. Jag förstår inte heller hur han kommer fram till att jag skulle ha en ambition att porträttera honom som grinig.